

Judikatūras krājums

ĢENERĀLADVOKĀTES JULIANAS KOKOTES [*JULIANE KOKOTT*]
SECINĀJUMI,
sniegti 2021. gada 22. aprīlī¹

Lieta C-109/20

Polijas Republika
pret
PL Holdings S.à.r.l.

(*Högsta domstol* (Augstākā tiesa, Zviedrija) lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu)

Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu – 1987. gada ieguldījumu nolīgums starp Poliju, Luksemburgu un Beļģiju – Tiesību norma, kas vienas līgumslēdzējas puses ieguldītājam ļauj vērsties šķīrējtiesā strīda gadījumā ar otru līgumslēdzēju pusi – Šīs šķīrējtiesas klauzulas nepiemērojamība – Šķīrējtiesas klauzula – Bezierunu ierašanās – Piemērojamība – Atbilstība LESD 267. un 344. pantam – Savienības tiesību autonomija

I. Ievads

1. Spriedumā *Achmea*² Tiesa nolēma, ka starp dalībvalstīm noslēgtā ieguldījumu nolīgumā ietvertas, ieguldītājiem labvēlīgas šķīrējtiesas klauzulas neatbilst LESD 267. un 344. pantam un tāpēc nedrīkst tikt piemērotas. Taču kas notiek, ja dalībvalsts pirms šķīrējtiesas nolēmuma pasludināšanas neatsaucas uz šķīrējtiesas klauzulas spēkā neesamību? Zviedrijas tiesa no minētā kopsakarā ar vērtējumu par šķīrējtiesas nolēmuma spēkā esamību secināja, ka attiecīgā dalībvalsts, brīvprātīgi ierodoties uz lietas izskatīšanu šķīrējtiesā, ir *ad hoc* vienojusies par šķīrējtiesas klauzulu konkrētajā lietā. Taču *Högsta domstol* (Augstākā tiesa, Zviedrija) ir šaubas par to, vai šāda rīcība atbilst minētajam spriedumam, un tāpēc vēršas Tiesā.

II. Atbilstošās tiesību normas

A. Ieguldījumu nolīgums starp Poliju, Luksemburgu un Beļģiju

2. 1987. gada 19. maijā Polija ar Luksemburgu un Beļģiju noslēdza ieguldījumu nolīgumu. Nolīgums stājās spēkā 1991. gada 2. augustā. Tajā šo valstu ieguldītāju aizsardzības nolūkos ir paredzēta iespēja, ka tie ar ieguldījumiem saistītu strīdu gadījumā ar attiecīgi citām valstīm var vērsties šķīrējtiesā, piemēram, *Stockholms Handelskammars Skiljedomsinstitut* (Stokholmas

¹ Oriģinālvaloda – vācu.

² Spriedums, 2018. gada 6. marts (C-284/16, EU:C:2018:158).

Tirdzniecības palātas Šķīrējtiesas institūts, Zviedrija). Šķīrējtiesa šajā ziņā piemēro arī tiesību aktus, kas ir spēkā valstī, kura ir lietas dalībniece un kurā ir veikti ieguldījumi. Tās nolēmumi ir galīgi.

B. Zviedrijas Šķīrējtiesu likums

3. Lūgumā sniegt prejudiciālu nolēmumu piemērojamās Zviedrijas Šķīrējtiesu likuma tiesību normas ir izklāstītas, kā tas ir norādīts turpinājumā.

4. Saskaņā ar Šķīrējtiesu likuma 1. pantu strīdi, kuros puses var panākt izlīgumu, lēmuma pieņemšanai var tikt nodoti vienam vai vairākiem šķīrējtiesnešiem.

5. Šķīrējtiesas procesa juridiskais pamatojums ir šķīrējtiesas klauzula. Tās pamatā ir pušu autonomija attiecībā uz strīda priekšmetu. 1. pantā ir noteikts, ka šķīrējtiesā neizskata strīdus, kuros acīmredzami ir iesaistītas sabiedrības intereses. Arī no citiem tiesību aktiem var izrietēt, ka strīdu par konkrētu jautājumu nevar nodot izskatīšanā šķīrējtiesai.

6. Saskaņā ar Šķīrējtiesu likuma 34. panta 1. punkta pirmo teikumu šķīrējtiesas nolēmumu, pamatojoties uz lietas dalībnieka prasību, atceļ pilnībā vai daļēji, ja puses nav vienojušās par šķīrējtiesas klauzulas piemērošanu.

7. Tomēr no Šķīrējtiesu likuma 34. panta 2. punkta izriet, ka pusei nav tiesību atsaukties uz apstākli, uz kā pamata tās bezierunu līdzdalības procesā dēļ vai citiem iemesliem var pieņemt, ka tā ir atteikusies atsaukties uz spēkā esamību.

8. Saskaņā ar Šķīrējtiesu likuma 33. panta 1. punkta pirmo teikumu šķīrējtiesas nolēmums nav spēkā, ja tajā ir ietverts tāda jautājuma vērtējums, kuru saskaņā ar Zviedrijas tiesībām šķīrējtiesa nevar izskatīt. Saskaņā ar 33. panta 1. punkta otro teikumu šķīrējtiesas nolēmums nav spēkā arī tad, ja tā spēkā stāšanās veids ir acīmredzami nesaderīgs ar Zviedrijas tiesisko kārtību. Spēkā neesamības iemesli tiesai ir jāņem vērā *ex officio*.

9. Zviedrijas tiesībās nav ietvertas nekādas formas prasības attiecībā uz vienošanos par šķīrējtiesas klauzulu. Jautājums par to, vai ir konstatējama spēkā esoša vienošanās par šķīrējtiesas klauzulu, ir jāizvērtē, ņemot vērā vispārējās līgumtiesību normas. Spēkā esoša vienošanās par šķīrējtiesas klauzulu var izrietēt, piemēram, no pušu konkludentām darbībām vai vienas puses bezdarbības.

III. Fakti un lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu

A. Strīds par ieguldījumiem

10. *PL Holdings S.à.r.l.* (turpmāk tekstā – “*PL Holdings*”) ir Luksemburgā reģistrēta akciju sabiedrība, kurai ir piemērojamas Luksemburgas tiesības.

11. Laikposmā no 2010. līdz 2013. gadam *PL Holdings* iegādājās divu tādu Polijas banku akcijas, kuras apvienojās 2013. gadā. *PL Holdings* piederēja vairāk nekā 99 % šīs jaunās bankas akciju.

12. 2013. gada jūlijā *Komisja Nadzoru Finansowego* (Finanšu tirgus komisija, Polija), Polijas iestāde, kas ir atbildīga par banku un kredītiestāžu uzraudzību Polijā, atsauc ar akcijām saistītās *PL Holdings* balsstiesības šajā bankā, kā arī uzdeva *PL Holdings* pārdot tās akcijas. *PL Holdings* īstenotajai ietekmei esot bijušas nelabvēlīgas sekas attiecībā uz bankas piesardzīgo un stabilo vadību³.

B. Tiesvedība šķīrējtiesā

13. *PL Holdings*, ņemot vērā minēto un pamatojoties uz ieguldījumu nolīgumu, sāka šķīrējtiesas procesu pret Poliju *Stockholms Handelskammarer Skiljedomsinstitut* (Stokholmas Tirdzniecības palātas Šķīrējtiesas institūts). Polija savu viedokli puda 2014. gada 30. novembra procesuālajā rakstā.

14. 2015. gada 7. augustā *PL Holdings* cēla prasību šķīrējtiesā. Atbildes rakstā 2015. gada 13. novembrī Polija iebilda, ka *PL Holdings* nav ieguldītājs ieguldījumu nolīguma izpratnē un ka līdz ar to strīds nav piekritīgs šķīrējtiesai. Ar 2016. gada 27. maija procesuālo rakstu Polija apstrīdēja šķīrējtiesas klauzulas spēkā esamību, pamatojoties uz to, ka ieguldījumu nolīgums nav saderīgs ar Savienības tiesībām.

15. Atsevišķā šķīrējtiesas 2017. gada 28. jūnija nolēmumā, tātad pirms sprieduma *Achmea* pasludināšanas 2018. gada 8. martā, šķīrējtiesa arī noraidīja iebildumu par klauzulas spēkā neesamību. Lai gan šis iebildums neesot ticis izvirzīts laikus, tam esot izšķiroša nozīme šķīrējtiesas procesā. Taču Polijas pievienošanās Savienībai no starptautisko tiesību viedokļa neesot bijis iemesls investīciju nolīguma spēkā neesamībai⁴.

16. Turklāt šķīrējtiesa tās atsevišķajā nolēmumā jau konstatēja, ka Polija, uzdodot pārdot *PL Holdings* piederošās Polijas bankas akcijas, ir rīkojusies pretēji ieguldījumu nolīgumam. Uzraudzības iestādes saskaņā ar šiem secinājumiem ir rīkojušās pretrunīgi⁵ un ir liegušas īstenot efektīvu tiesību aizsardzību pret šiem uzraudzības pasākumiem⁶. Tāpēc *PL Holdings* esot tiesības uz kompensāciju⁷.

17. 2017. gada 28. septembrī šķīrējtiesa pasludināja galīgo nolēmumu. Tajā Polijai tika piespriests samaksāt *PL Holdings* summu 653 639 384 zlotu (PLN) (aptuveni 150 miljoni euro) apmērā un procentus, kā arī segt tiesāšanās izdevumus⁸.

C. Tiesvedība tiesā

18. Polija, ņemot vērā minēto, cēla prasību Zviedrijas tiesās pret *PL Holdings* gan par atsevišķā, gan par galīgā šķīrējtiesas nolēmuma atcelšanu. Polija turpināja atsaukties it īpaši uz to, ka ieguldījumu nolīgumā ietvertā šķīrējtiesas klauzula nav spēkā, jo tā neatbilst Savienības tiesībām.

³ *Partial Award PL Holdings S.à.r.l. v. Republic of Poland* (V 2014/163, 189. punkts).

⁴ *Partial Award PL Holdings S.à.r.l. v. Republic of Poland* (V 2014/163, 306. un nākamie punkti).

⁵ *Partial Award PL Holdings S.à.r.l. v. Republic of Poland* (V 2014/163, 229. un 234., kā arī 418. un nākamie punkti).

⁶ *Partial Award PL Holdings S.à.r.l. v. Republic of Poland* (V 2014/163, 408. un 444. punkts).

⁷ *Partial Award PL Holdings S.à.r.l. v. Republic of Poland* (V 2014/163, 318. un nākamie punkti).

⁸ *Final Award PL Holdings S.à.r.l. v. Republic of Poland* (V 2014/163).

19. *Svea Hovrätt* (Apelācijas tiesa, Stokholma, Zviedrija) Polijas prasību noraidīja. Lai gan ieguldījumu nolīgumā ietvertā šķirējtiesas klauzula saskaņā ar spriedumu *Achmea* neesot spēkā, minētais neliedzot dalībvalstij un ieguldītājam vienoties vēlāk par šķirējtiesas klauzulu saistībā ar to pašu strīdu. Tas tāpēc, ka šādā gadījumā runa esot par šķirējtiesas klauzulu, kura balstās uz pušu kopīgo gribu un par kuru ir notikusi vienošanās saskaņā ar tiem pašiem principiem, saskaņā ar kuriem norisinās šķirējtiesas process komercietās. Tomēr šādu vienošanos pieņemamība ar spriedumu *Achmea* tieši netiek izslēgta. Šajā lietā vienošanās esot notikusi, jo Polija esot piedalījusies tiesvedībā, laikus neceldama iebildumu par šķirējtiesas klauzulas spēkā esamību.

D. Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu

20. Polijas pārsūdzētais nolēmums tiek izskatīts *Högsta domstol* (Augstākā tiesa). Tā Tiesai uzdod šādu jautājumu:

“Vai LESD 267. un 344. pants, kā tie ir interpretēti spriedumā *Achmea*⁹, nozīmē, ka šķirējtiesas līgums nav spēkā, ja tas ir noslēgts starp dalībvalsti un ieguldītāju – ciktāl ieguldījumu nolīgumā ir ietverta šķirējtiesas klauzula, kura nav spēkā, jo nolīgums ir noslēgts starp divām dalībvalstīm, – tādēļ, ka dalībvalsts pēc tam, kad ieguldītājs ir aizsācis procesu šķirējtiesā, brīvas gribas vadīta, ir atturējusies iebilst pret kompetences neesamību?”

21. Šajā tiesvedībā vispirms rakstveidā un pēc tam mutvārdos 2021. gada 15. marta tiesas sēdē savu viedokli puda *PL Holdings* un Polija kā lietas dalībnieces pamatlietā, kā arī Čehijas Republika, Vācijas Federatīvā Republika, Spānijas Karaliste, Francijas Republika, Itālijas Republika, Luksemburgas Lielhercogiste, Ungārija, Nīderlandes Karaliste, Polija kā dalībvalsts, Slovākijas Republika, Somijas Republika, Zviedrijas Karaliste un Eiropas Komisija.

IV. Juridiskais vērtējums

22. *Högsta domstol* (Augstākā tiesa) vēlas zināt, vai spriedumā *Achmea* ietvertajiem secinājumiem ir pretrunā arī individuāla šķirējtiesas klauzula (par to A sadaļā). Šajā kopsakarā ir jāanalizē tas, kāda nozīme ir judikatūrai par komercietu šķirējtiesu piekritības atbilstību Savienības tiesībām (par to B sadaļā) un vienlīdzības principam (par to C sadaļā). Papildus pakārtoti vērtēšu to, kādas sekas ir pieņemtās vienošanās formai, proti, dalībvalsts neceltam iebildumam par šķirējtiesas piekritību, t.s. bezierunu ierašanās (par to D sadaļā). Nobeigumā ir jāvērtē, vai ir jāierobežo piedāvātā lēmuma iedarbība laikā (par to E sadaļā).

A. Savienības tiesības un šķirējtiesas klauzulas, par kurām ir vienojušās dalībvalstis un ieguldītāji

23. Spriedumā *Achmea* Tiesa ir nolēmusi, ka LESD 267. un 344. pantam ir pretrunā starp dalībvalstīm noslēgtā starptautiskā nolīgumā ietverta tiesību norma, saskaņā ar kuru ieguldītājs no vienas no šīm dalībvalstīm strīda gadījumā par ieguldījumiem otrā dalībvalstī var pret šo pēdējo minēto dalībvalsti sākt tiesvedību šķirējtiesā, kuras kompetencei šī dalībvalsts ir apņēmusies piekrist¹⁰.

⁹ Spriedums, 2018. gada 6. marts (C-284/16, EU:C:2018:158).

¹⁰ Spriedums, 2018. gada 6. marts, *Achmea* (C-284/16, EU:C:2018:158, 60. punkts).

24. Spriedums bija par vispārīgu tiesisko regulējumu, kas konkrētos gadījumos ļāva vērsties šķīrējtiesā. Turpretim šajā tiesvedībā ir jāizlemj, vai LESD 267. un 344. pantam ir pretrunā individuāla šķīrējtiesas klauzula, par ko ir vienojusies dalībvalsts un ieguldītājs.

25. LESD 267. pantā ir reglamentēta prejudiciālā nolēmuma tiesvedība un nav ietverti skaidri noteikumi par šķīrējtiesas procesu. Taču šajā tiesvedībā Tiesa gadījumos, kad valstu tiesās tiek izšķirti strīdi starp dalībvalstīm un ieguldītājiem, nodrošinātu Savienības tiesību vienveidīgu interpretāciju, sniedzot galīgu un saistošu šo tiesību interpretāciju.

26. Tas tāpēc, ka ar Līgumiem ir izveidota Savienības tiesu sistēma, lai garantētu šīs tiesību sistēmas īpašo iezīmju un autonomijas saglabāšanu. Tādēļ saskaņā ar LES 19. panta 1. punktu valsts tiesām un Tiesai ir jānodrošina Savienības tiesību pilnīga piemērošana visās dalībvalstīs, kā arī to tiesību aizsardzība tiesā, kuras attiecīgajām personām izriet no minētajām tiesībām. It īpaši šādi izstrādātās tiesu sistēmas stūrakmens ir radīts ar LESD 267. pantā paredzēto prejudiciālā nolēmuma tiesvedību, kuras mērķis, izveidojot tiesnešu dialogu tieši starp Tiesu un dalībvalstu tiesām, ir nodrošināt Savienības tiesību vienveidīgu interpretāciju. Tādējādi šī tiesvedība nodrošina to saskanību, pilnīgu iedarbību un autonomiju, kā arī – galu galā – pašu ar Līgumiem izveidoto tiesību raksturu¹¹.

27. LESD 344. pants nodrošina šo ar Līgumiem noteikto kompetenču kārtību un tādējādi arī Savienības tiesību sistēmas autonomiju, kuras ievērošanu nodrošina Tiesa¹². Tas tāpēc, ka ar šo tiesību normu dalībvalstis apņemas izmantot tikai tādas domstarpību par Līgumu interpretāciju vai piemērošanu izšķiršanas metodes, kādas paredz Līgumi. Šajā ziņā Līgumu interpretācija vai piemērošana aptver Savienības tiesības kopumā¹³.

28. Līgumos, izņemot LESD 272. un 273. pantu, nav paredzēti šķīrējtiesu procesi. Šīs tiesību normas pamato Tiesas kā strīda izšķiršanas iestādes kompetenci, taču tās nedod tiesības vērsties citās šķīrējtiesās.

29. Turklāt LESD 344. pants attiecas ne tikai uz abstraktu strīdu regulēšanu vispārīgi, bet arī uz konkrētiem strīdiem. Spriedums *MOX-Plant*, piemēram, bija par Īrijas individuālu vērsanos šķīrējtiesā strīdā ar Apvienoto Karalisti¹⁴.

30. Līdz ar to Tiesa spriedumā *Achmea* saistībā ar lietas pamatā esošo vienošanos starp divām dalībvalstīm ir iebildusi, ka tās tādējādi no tiesās pieejamo tiesību aizsardzības līdzekļu sistēmas, kādu tām ir pienākums ieviest ar LES 19. panta 1. punkta otro daļu jomās, uz kurām attiecas Savienības tiesības, izslēdz strīdus, kas var attiekties uz Savienības tiesību interpretāciju vai piemērošanu¹⁵. Jo, kamēr šķīrējtiesām nav tiesību iesniegt lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu, tās nav šīs sistēmas sastāvdaļa.

31. Ar individuālu šķīrējtiesas klauzulu, par ko ir vienojusies dalībvalsts un ieguldītājs, no Savienības tiesu sistēmas var izslēgt strīdus, kas ir saistīti ar Savienības tiesību piemērošanu un interpretāciju, tāpat kā ar vispārēju starp dalībvalstīm noslēgtu investīciju nolīgumu, saskaņā ar

¹¹ Spriedums, 2018. gada 6. marts, *Achmea* (C-284/16, EU:C:2018:158, 35.–37. punkts), ar tajā ietvertajām atsaucēm.

¹² Skat. spriedumus, 2006. gada 30. maijs, Komisija/Īrija (*MOX-Plant*) (C-459/03, EU:C:2006:345, 123. punkts), un 2018. gada 6. marts, *Achmea* (C-284/16, EU:C:2018:158, 32. punkts).

¹³ Skat. spriedumu, 2006. gada 30. maijs, Komisija/Īrija (*MOX-Plant*) (C-459/03, EU:C:2006:345, 127. un 128. punkts).

¹⁴ Spriedums, 2006. gada 30. maijs, Komisija/Īrija (*MOX-Plant*) (C-459/03, EU:C:2006:345).

¹⁵ Spriedums, 2018. gada 6. marts, *Achmea* (C-284/16, EU:C:2018:158, 55. punkts). Skat. arī Atzinumu 1/09 (Vienotas sistēmas izveide strīdu izskatīšanai patentu jomā), 2011. gada 8. marts (EU:C:2011:123, 80. punkts).

kuru izšķirt strīdus starp dalībvalsti un ieguldītāju ir šķirējtiesu ziņā. Tas, vai konkrēts gadījums tiek izslēgts no tiesu sistēmas, šajā ziņā ir atkarīgs no konkrētās lietas un nevis no tā, vai lieta, pamatojoties uz vispārīgu ieguldījumu nolīgumu starp dalībvalstīm vai individuālu šķirējtiesas klauzulu, par ko ir vienojies ieguldītājs un dalībvalsts, tiek izskatīta šķirējtiesā.

32. Šajā pamatlietā lietas dalībnieki saskaņā ar to sniegtajiem argumentiem nav vienisprātis par tādu tiesību normu par banku uzraudzību piemērošanu, kas izriet no Savienības tiesībām, proti, it īpaši no direktīvas par kredītiestāžu darbības sākšanu un veikšanu¹⁶ 21. panta 2. punkta. *PL Holdings* atsaucas arī uz brīvību veikt uzņēmējdarbību. Lai gan Zviedrijas tiesām būtu jāvērtē, vai šis ticamais arguments ir pamatots, saskaņā ar to tai vismaz šķiet, ka šķirējtiesas klauzula patiešām attiecas uz Savienības tiesību strīdu.

33. Šķirējtiesas nolēmumā Savienības tiesībās ietvertās prasības attiecībā uz banku uzraudzību netiek piemērotas¹⁷, un tas ir pamatots ar investīciju nolīguma tiesību normām. Tomēr tajā ir izvirzīti kritēriji, kuri šķirējtiesas ieskatā Polijai bija jāņem vērā, īstenojot Savienības tiesībās paredzēto banku uzraudzību, piemēram, ņemot vērā samērīgumu¹⁸ vai efektīvu tiesību aizsardzību¹⁹. Lai gan šķirējtiesa pieņem, ka šie kritēriji atbilst Savienības tiesībām²⁰, tā šo jautājumu nevērtē visaptveroši.

34. Šāda strīda izslēgšana no Savienības tiesu sistēmas ar individuālu šķirējtiesas klauzulu, par ko ir vienojusies dalībvalsts ar investoru no citas dalībvalsts, saskaņā ar spriedumu *Achmea* patiešām neatbilstu LESD 267. un 344. pantam. Tā labākajā gadījumā būtu šī sprieduma apiešana, kā to pamatoti galvenokārt uzsver Spānija, taču arī Polija, Vācija, Ungārija, Slovākija un Komisija.

35. Tiesa konkrētas šķirējtiesas ir atzinusi par dalībvalstu tiesām LESD 267. panta izpratnē un tādējādi par Savienības tiesu sistēmas daļu. Šīs šķirējtiesas raksturo vairākas īpašības, piemēram, izveidošana ar likumu, pastāvīgs un obligāts raksturs, tiesvedība atbilstoši sacīkstes principam, tiesību normu piemērošana un neatkarība²¹. Tāpēc šādām šķirējtiesām ir tiesības iesniegt lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu. Tiesa to ir atzinusi, piemēram, Dānijas šķirējtiesas gadījumā saistībā ar koplīgumu interpretāciju²² un Portugāles šķirējtiesu gadījumā saistībā ar nodokļu lietām²³ vai intelektuālo īpašumu²⁴. Tāpēc to piekritība Savienības tiesību lietās nav pretrunā LESD 267. un 344. pantam.

¹⁶ Toreiz Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2006/48/EK (2006. gada 14. jūnijs) (OV 2006, L 177, 1. lpp.) Līguma par Horvātijas pievienošanas (OV 2012, L 112, 10. lpp.) redakcijā. Aizstāta ar Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvu 2013/36/ES (2013. gada 26. jūnijs) par piekļuvi kredītiestāžu darbībai un kredītiestāžu un ieguldījumu brokeru sabiedrību prudenciālo uzraudzību (OV 2013, L 176, 338. lpp.), tajā – 26. panta 2. punkts.

¹⁷ Taču *Partial Award PL Holdings S.à.r.l. v. Republic of Poland* (V 2014/163, 87. un 88., kā arī 248. punkts) tiek minētas Savienības tiesību normas.

¹⁸ *Partial Award PL Holdings S.à.r.l. v. Republic of Poland* (V 2014/163, it īpaši 229. un 234., kā arī 418. un nākamie punkti).

¹⁹ *Partial Award PL Holdings S.à.r.l. v. Republic of Poland* (V 2014/163, 408. un 444. punkts).

²⁰ *Partial Award PL Holdings S.à.r.l. v. Republic of Poland* (V 2014/163, 339. punkts).

²¹ Skat. spriedumu, 2014. gada 12. jūnijs, *Ascendi Beiras Litoral e Alta, Auto Estradas das Beiras Litoral e Alta* (C-377/13, EU:C:2014:1754, 23. punkts).

²² Spriedums, 1989. gada 17. oktobris, *Handels- og Kontorfunktionærernes Forbund i Danmark* (109/88, EU:C:1989:383, 7.–9. punkts).

²³ Spriedums, 2014. gada 12. jūnijs, *Ascendi Beiras Litoral e Alta, Auto Estradas das Beiras Litoral e Alta* (C-377/13, EU:C:2014:1754, 28.–34. punkts).

²⁴ Rīkojums, 2014. gada 13. februāris, *Merck Canada* (C-555/13, EU:C:2014:92, 19.–25. punkts).

36. Turpretim Zviedrijas tiesas pieņem, ka strīda pamatā esošās šķirējtiesas piekritība balstās uz pušu vienprātību, proti, šķirējtiesas klauzulu. Tāpēc nav vismaz obligātās jurisdikcijas²⁵. Turklāt tāda šķirējtiesa kā tā, par kuru bija runa spriedumā *Achmea*, nav daļa no dalībvalsts tiesu sistēmas, un tajā vēršanās notika tieši šī iemesla dēļ²⁶. Tātad šķirējtiesa pamatlietā arī nav daļa no Savienības tiesu sistēmas, un šaubu par Savienības tiesībām gadījumā tā it īpaši nevar vērsties Tiesā²⁷.

37. Tiesa Savienības tiesību autonomijas apdraudējumu parasti izsecina no tā, ka tiesas instance ārpus Savienības sistēmas interpretē Savienības tiesību normas²⁸. Šis risks nebūtu liels, ja šķirējtiesa – kā, šķiet, tas ir šajā lietā²⁹ – galvenokārt piemēro dalībvalstu starptautiska nolīguma par ieguldījumu aizsardzību normas³⁰. Pretēji Polijas viedoklim šķirējtiesa, lai gan samērīguma principam Savienības tiesībās ir būtiska nozīme, arī šo principu nav piemērojusi vis kā daļu no Savienības tiesībām, bet tāpēc, ka tas ir spēkā arī citās tiesību sistēmās un it īpaši ieguldījumu starptautiskās aizsardzības jomā³¹.

38. Taču Vācija un Francija pamatoti norāda, ka šķirējtiesai Savienības tiesības saskaņā ar ieguldījumu nolīgumu būtībā bija jāņem vērā kā valsts tiesību daļa. Galvenokārt tik un tā pastāv risks, ka šķirējtiesa pieņem lēmumu, kas *galu galā* izraisa Savienības tiesību pārkāpumu.

39. Šajā lietā nevar izslēgt to, ka šķirējtiesa nav ņēmusi vērā Polijas banku uzraudzības iestādes pienākumus saskaņā ar attiecīgo direktīvu. Pastāvētu risks, ka Polijas banku uzraudzības iestāde un citu dalībvalstu iestādes ņem vērā šķirējtiesas nolēmumu, piemērojot nākotnē šo Savienības tiesisko regulējumu, it īpaši, ja Tiesa šajā jautājumā vēl nav paudusi viedokli. Tas tāpēc, ka šķirējtiesas spriedums varētu būt precedents un tā sekas varētu būt citu investoru zaudējumu atlīdzības prasījumi līdzīgās lietās.

40. Ir tiesa, ka gan Savienības tiesību pārkāpuma, gan atšķirīgas interpretācijas riski varētu tikt mazināti vai pat izslēgti, ja Savienības tiesību ievērošanu šķirējtiesu nolēmumos visaptveroši vērtētu valstu tiesas – vajadzības gadījumā pēc prejudiciālā nolēmuma tiesvedības piemērošanas.

41. Zviedrijā Šķirējtiesu likuma 33. panta 1. punkta pirmajā teikumā ir paredzēts, ka šķirējtiesas nolēmums nav spēkā, ja tajā ir ietverts tāda jautājuma vērtējums, kuru saskaņā ar Zviedrijas tiesībām šķirējtiesa nevar izskatīt. Saskaņā ar 33. panta 1. punkta otro teikumu šķirējtiesas nolēmums nav spēkā arī tad, ja tā spēkā stāšanās veids ir acīmredzami nesaderīgs ar Zviedrijas tiesisko kārtību. Spēkā neesamības iemesli tiesai ir jāņem vērā *ex officio*. To, ciktāl ar šīm tiesību

²⁵ Skat. spriedumus, 1982. gada 23. marts, *Nordsee* (102/81, EU:C:1982:107, 11. punkts), kā arī 2005. gada 27. janvāris, *Denuit un Cordenier* (C-125/04, EU:C:2005:69, 13. punkts).

²⁶ Spriedums, 2018. gada 6. marts, *Achmea* (C-284/16, EU:C:2018:158, 45. punkts).

²⁷ Spriedumi, 1982. gada 23. marts, *Nordsee* (102/81, EU:C:1982:107, 11.–13. punkts), un 1999. gada 1. jūnijs, *Eco Swiss* (C-126/97, EU:C:1999:269, 34. punkts).

²⁸ Atzinumi 1/91 (EEZ līgums – I), 1991. gada 14. decembris (EU:C:1991:490, 34. un 35. punkts), 2/13 (Savienības pievienošanās ECPAK), 2014. gada 18. decembris (EU:C:2014:2454, 184. un 223.–231. punkts), un 1/17 (*CETA* nolīgums starp Kanādu un Eiropas Savienību), 2019. gada 30. aprīlis (EU:C:2019:341, 123.–126. punkts), kā arī spriedums, 2018. gada 6. marts, *Achmea* (C-284/16, EU:C:2018:158, 40.–42. punkts).

²⁹ Tomēr Spānija pamatoti norāda, ka šķirējtiesa, konstatējot tās piekritību, ir interpretējusi LESD 344. pantu pretrunā vēlākajam spriedumam, 2018. gada 6. marts, *Achmea* (C-284/16, EU:C:2018:158) (*Partial Award PL Holdings S.à.r.l. v. Republic of Poland* (V 2014/163, 314. un 315. punkts)).

³⁰ Skat. Atzinumu 1/17 (*CETA* nolīgums starp Kanādu un Eiropas Savienību), 2019. gada 30. aprīlis (EU:C:2019:341, 121.–123. punkts).

³¹ Skat., piemēram, De Brabandere, E., un da Cruz, P. B. M. (2020), "The Role of Proportionality in International Investment Law and Arbitration: A System-Specific Perspective", *Nordic Journal of International Law*, 89(3–4), 471.–491. lpp.

normām ir iespējama visaptveroša Savienības tiesību īstenošana, var izvērtēt tikai Zviedrijas tiesas. Taču *prima facie* runa ir tikai par ļoti ierobežotu kontroli *ordre public* izpratnē, kas atbilst arī apelācijas tiesas izmantotajam vērtējuma kritērijam pamatlietā³².

42. Tāpēc tādu individuālu šķīrējtiesas klauzulu atzīšana, par kurām ir vienojušās dalībvalstis un ieguldītāji no citām dalībvalstīm, radītu risku, ka šķīrējtiesas neievēro Savienības tiesības, jo valstu tiesas nevar nodrošināt Savienības tiesību ievērošanu šķīrējtiesu nolēmumos.

B. Judikatūra par komerclietu šķīrējtiesu piekritību

43. Tiesa tomēr konkrētu lietu izskatīšanu šķīrējtiesas procesā vismaz netieši ir atzinusi par pieļaujamu un šajā ziņā ir atzinusi ierobežotu Savienības tiesību ievērošanas kontroli. Minētais attiecas uz t.s. komerclietu šķīrējtiesu piekritību.

44. Tā gan sākotnēji spriedumā *Nordsee* saistībā ar šķīrējtiesas procesu ir konstatējusi, ka līgumslēdzējām pusēm nav tiesību neievērot Savienības tiesību aktus, jo tie dalībvalstu teritorijā ir jāņem vērā pilnā apmērā. Šajā kopsakarā tā uzsvēra, ka valstu tiesas var nodarboties ar tādiem jautājumiem par Savienības tiesībām, kas rodas kopsakarā ar šķīrējtiesas procesu, un tas nozīmē, ka tās šos jautājumus noteiktos apstākļos uzdotu Tiesai³³. Šo argumentāciju varēja saprast tādējādi, ka valstu tiesām ir visaptveroši jākontrolē Savienības tiesību aktu ievērošana šķīrējtiesas procesā.

45. Tomēr vēlāk Tiesa spriedumā *Eco Swiss* ir atzinusi, ka šķīrējtiesas procesa efektivitātes prasības pamato to, ka šķīrējtiesu nolēmumu vērtējums ir ierobežots un ka šķīrējtiesas nolēmuma atcelšana vai tā atzīšanas noraidīšana ir paredzēta tikai izņēmuma gadījumos. Taču valstu tiesām esot jānodrošina tādu pamatnormu ievērošana, bez kurām nav iedomājama Savienības uzdevumu izpilde un iekšējā tirgus funkcionēšana³⁴.

46. Tāpēc abas pieejas ļauj vērsties šķīrējtiesās nolūkā izšķirt strīdu, lai gan tās ar lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu saskaņā ar LESD 267. pantu palīdzību nevar nodrošināt pareizu un vienveidīgu Savienības tiesību aktu piemērošanu. Jaunākajā spriedumā pat tiek atzīts šķīrējtiesu pieļauts Savienības tiesību aktu pārkāpums, ja attiecīgais noregulējums nav pamatnormas.

47. Spriedumā *Achmea* saskaņā ar šo judikatūru pieļaujama komerclietu šķīrējtiesas process starp privātpersonām un nepieļaujama šķīrējtiesas process starp privātpersonu un dalībvalsti, pamatojoties uz investīciju nolīgumu, tiek nošķirts tādējādi, ka pirmais balstās uz pušu gribas autonomiju, savukārt otrais izriet no nolīguma, kas noslēgts starp dalībvalstīm³⁵.

48. Kā izklāsta *PL Holdings*, Luksemburga, Somija un Zviedrija, atbilstoši šai nošķiršanai individuāla šķīrējtiesas klauzula, par kuru ir vienojies ieguldītājs un dalībvalsts, būtu pieļaujama. Tas tāpēc, ka arī šī vienošanās balstās uz šķīrējtiesas procesa pušu autonomiju. Šādā gadījumā būtu pieļaujams, ka valsts tiesas pārbauda šķīrējtiesas nolēmumu ieguldījumu aizsardzības lietās tikai saistībā ar to, vai ir ievērotas Savienības tiesību pamatnormas.

³² Skat. *Svea Hovrätt* (Apelācijas tiesa) spriedumu, 2019. gada 22. februāris, Polija/*PL Holdings* (T 8538-17 un T 12033-17, tulkojuma angļu valodā 48. un 49. lpp.).

³³ Spriedums, 1982. gada 23. marts, *Nordsee* (102/81, EU:C:1982:107, 14. un 15. punkts).

³⁴ Spriedumi, 1999. gada 1. jūnijs, *Eco Swiss* (C-126/97, EU:C:1999:269, 35. un nākamie punkti). Skat. arī spriedumus, 2006. gada 26. oktobris, *Mostaza Claro* (C-168/05, EU:C:2006:675, 35. punkts), un 2018. gada 6. marts, *Achmea* (C-284/16, EU:C:2018:158, 54. punkts).

³⁵ Spriedums, 2018. gada 6. marts, *Achmea* (C-284/16, EU:C:2018:158, 55. punkts).

49. Tomēr ir jāpiekrīt Itālijai, ka nošķiršana ar vienkāršu atsaukšanos uz pušu gribu netiek definēta izsmeljoši.

50. Ģenerālvokāts M. Špunars [*M. Szpunar*] spriedumā *Achmea* veikto komercietu šķīrējtiesu piekritības nošķiršanu drīzāk nesen ir sapratis tādējādi, ka ar spriedumu *Achmea* tiek tikai izslēgta situācija, kad dalībvalstis, iepriekš uzņemoties saistības, sistemātiski atsakās no Savienības tiesību sistēmas, izskatot strīdus saistībā ar Savienības tiesībām³⁶. Arī šī izpratne pieļautu lietas pamatā esošo šķīrējtiesas klauzulu.

51. Šis viedoklis mani, tāpat kā vairākus lietas dalībniekus, nepārlicina. Kāpēc dalībvalstīm būtu jābūt tiesībām konkrētā gadījumā atteikties no Savienības tiesu sistēmas, izskatot strīdus saistībā ar Savienības tiesībām, ja tās nevar uzņemties šāda veida paredzamu vispārīgu pienākumu? Līdz ar Savienības tiesību vienveidīgas piemērošanas apdraudējumu pastāvētu arī risks, ka tiek īstenota atšķirīga attieksme pret dažādiem ieguldītājiem³⁷.

52. Drīzāk Tiesa ar argumentu par pušu autonomiju vai attiecīgi to brīvu gribas izpaušmi *expressis verbis* ir atsaukusies tikai uz *komercietu šķīrējtiesu piekritību*. Tā attiecas tikai uz pusēm, kuras ir horizontālās attiecībās. Šādu strīdu gadījumā ne tikai šķīrējtiesas klauzula, bet arī jau strīdīgās tiesiskās attiecības balstās uz pušu autonomo gribu.

53. Jau šķīrējtiesu procesā patērētāju tiesību aizsardzības lietās, kurām nav raksturīgas horizontālās attiecības, Tiesa pieprasa stingru kontroli *ex officio* par to, vai šķīrējtiesas klauzula vispār ir spēkā³⁸.

54. Turpretim, kā norāda Polija, Itālija, Ungārija, Nīderlande, Slovākija un Komisija, pamatlieta nav komercstrīds, kam ir raksturīgas horizontālās attiecības, bet drīzāk attiecas uz Polijas iestāžu veikto valsts pilnvaru īstenošanu. Ja persona ir pakļauta valsts pasākumam, šajā gadījumā – banku uzraudzībai, vismaz tās gadījumā nevar būt runas par brīvu gribu. Jau tāpēc šķiet neiespējami, ka dalībvalsts pēc tam ar personu brīvi vienojas par šķīrējtiesas klauzulu attiecībā uz šo pasākumu.

55. Dalībvalstis tomēr galvenokārt nedrīkst atteikties no Savienības tiesu sistēmas, izskatot lietas kopsakarā ar valsts īstenošanu Savienības tiesību piemērošanu³⁹.

56. Proti, ņemot vērā LES 4. panta 3. punktā ietverto lojālas sadarbības principu, visām dalībvalstu iestādēm ir jānodrošina Savienības tiesību normu ievērošana atbilstoši savai kompetencei⁴⁰. LESD 344. pantā šis dalībvalstu pienākums tiek precizēts⁴¹. Tas neattiecas tikai uz pamatnormu ievērošanu, bet gan aptver *visas* Savienības tiesību normas.

³⁶ Secinājumi lietā Moldovas Republika (C-741/19, EU:C:2021:164, 61. un 62. punkts).

³⁷ Šajā ziņā skat. arī turpinājumā 66. un nākamajos punktus.

³⁸ Spriedumi, 2006. gada 26. oktobris, *Mostaza Claro* (C-168/05, EU:C:2006:675, 39. punkts), un 2009. gada 6. oktobris, *Asturcom Telecomunicaciones* (C-40/08, EU:C:2009:615, 59. punkts), kā arī rīkojums, 2010. gada 16. novembris, *Pohotovost* (C-76/10, EU:C:2010:685, 54. punkts).

³⁹ Komisija arī norāda, ka saskaņā ar Zviedrijas tiesību aktiem nevar liegt valsts tiesām vērtēt Zviedrijas iestāžu rīcību. Saskaņā ar līdzvērtības principu Zviedrijas tiesām šis tiesiskais regulējums būtu jāpiemēro arī citu dalībvalstu rīcībai, ciktāl dalībvalstis balstās uz Savienības tiesībām.

⁴⁰ Spriedumi, 1990. gada 12. jūnijs, Vācija/Komisija (C-8/88, EU:C:1990:241, 13. punkts), 2004. gada 13. janvāris, *Kühne & Heitz* (C-453/00, EU:C:2004:17, 20. punkts), un 2012. gada 4. oktobris, *Byankov* (C-249/11, EU:C:2012:608, 64. punkts). Skat. arī spriedumu, 2018. gada 6. marts, *Achmea* (C-284/16, EU:C:2018:158, 34. un 58. punkts).

⁴¹ Spriedums, 2006. gada 30. maijs, Komisija/Irija (*MOX-Plant*) (C-459/03, EU:C:2006:345, 169. punkts).

57. Tāpēc pašu Savienību un tās dalībvalstis, kā arī dalībvalstis savā starpā saista principu, normu un savstarpēji atkarīgu tiesisko attiecību strukturēts tīkls, kas izskaidro Savienības tiesību autonomiju gan iepretim dalībvalstu, gan starptautiskajām tiesībām⁴².

58. Privātpersonām, kuras brīvprātīgi atzīst komerclietu šķīrējtiesu piekritību, šādu pienākumu nav. It īpaši LESD 344. pantu nevar piemērot strīdos starp personām⁴³. Tāpēc, lai gan pastāv Savienības tiesību pārkāpuma risks, ir loģiski pieļaut šķīrējtiesas procesus, kuros tiek izskatīti strīdi starp personām.

59. Pretēji minētajam ir problemātiski, ja valstu iestādes domstarpību par Savienības tiesībām gadījumā vērsas šķīrējtiesā, kas nav nedz Savienības sistēmas daļa, nedz ir pakļauta visaptverošai valstu tiesu kontrolei saistībā ar Savienības tiesību ievērošanu. Tas tāpēc, ka šajā gadījumā nevar izslēgt, ka ar šķīrējtiesas nolēmumu Savienības tiesības netiek ievērotas un tādējādi tiek ierobežota to iedarbība⁴⁴.

60. Savienības tiesību pārkāpumi, kas izriet no individuālas šķīrējtiesas klauzulas, gan varētu būt pamats tiesībām uz zaudējumu atlīdzību no attiecīgās dalībvalsts vai varētu būt procedūras sakarā ar pienākumu neizpildi priekšmets⁴⁵. Taču šie Savienības tiesību īstenošanas veidi ir salīdzinoši lēni un tāpēc nevar nodrošināt to pilnīgu iedarbību.

61. Tiesa pieļauj Savienības tiesību pārkāpuma risku, ja šķīrējtiesas procesa pamatā ir Savienības nolīgums ar trešām valstīm⁴⁶ vai saskaņā ar LESD 351. pantu joprojām spēkā esošajām agrākajām konvencijām, kuras dalībvalstis ir noslēgušas ar *trešām valstīm* pirms to pievienošanās Savienībai⁴⁷. Turpretim Savienības tiesību akti prevalē pār starptautiskiem nolīgumiem, kurus savstarpēji slēdz dalībvalstis⁴⁸. Tāpat ar prasību piemērot Savienības tiesības nav saderīga situācija, kad dalībvalstis ar konkrētiem ieguldītājiem vienojas par tādām individuālām šķīrējtiesas klauzulām par valsts pasākumiem Savienības tiesību īstenošanai, kas rada risku, ka ar šķīrējtiesas nolēmumu netiek ievērotas Savienības tiesības.

62. Taču Savienības tiesību pārkāpuma risku var novērst, ja dalībvalstu tiesas šķīrējtiesas nolēmumu nevērtē tikai saistībā ar to, vai ar to tiek ievērotas Savienības tiesību pamatnormas, bet gan visaptveroši vērtē, vai ir ievērotas Savienības tiesības, un vajadzības gadījumā vērsas Tiesā.

63. Kā jau izklāstīts, ir apšaubāmi, vai Zviedrijas tiesību aktos šāds vērtējums tiek nodrošināts⁴⁹. Katrā ziņā Zviedrijas apelācijas tiesa pretēji *PL Holdings* izklāstam *nav* visaptveroši vērtējusi šķīrējtiesas nolēmuma atbilstību Savienības tiesībām, bet gan ir tikai izslēgusi pamatpienākumu

⁴² Spriedumi, 2018. gada 6. marts, *Achmea* (C-284/16, EU:C:2018:158, 33. punkts), un 2018. gada 10. decembris, *Wightman* u.c. (C-621/18, EU:C:2018:999, 45. punkts).

⁴³ Atzinums 1/09 (Vienotas sistēmas izveide strīdu izskatīšanai patentu jomā), 2011. gada 8. marts (EU:C:2011:123, 63. punkts).

⁴⁴ Skat. iepriekš 39. punktu.

⁴⁵ Atšķirīga situācija Atzinumā 1/09 (Vienotas sistēmas izveide strīdu izskatīšanai patentu jomā), 2011. gada 8. marts (EU:C:2011:123, 86. un 87. punkts).

⁴⁶ Atzinums 1/17 (*CETA* nolīgums starp Kanādu un Eiropas Savienību), 2019. gada 30. aprīlis (EU:C:2019:341, 117. punkts).

⁴⁷ Spriedums, 2011. gada 15. septembris, Komisija/Slovākija (C-264/09, EU:C:2011:580, 32. punkts).

⁴⁸ Spriedumi, 1962. gada 27. februāris, Komisija/Itālija (10/61, EU:C:1962:2, 22. punkts), 1988. gada 27. septembris, *Matteucci* (235/87, EU:C:1988:460, 21. un 22. punkts), un 2003. gada 20. maijs, *Ravil* (C-469/00, EU:C:2003:295, 37. punkts), kā arī šādā izpratnē spriedums, 2018. gada 6. marts, *Achmea* (C-284/16, EU:C:2018:158, 58. punkts).

⁴⁹ Skat. iepriekš 41. punktu.

neievērošanu. Šajā ziņā tā vērtēja tikai jautājumu, vai šķirētiesas klauzula atbilst Savienības tiesībām, taču nepauda viedokli par piemērojamām prasībām, kas ir izvirzītas Savienības tiesību aktos par banku uzraudzību⁵⁰.

64. Visaptverošu vērtējumu neliedz veikt arī Francijas norādītā dalībvalstu starptautiskā imunitāte. Valstu imunitāte, proti, principā izslēdz to, ka valsts darbības tiek pārvērtētas citu valstu tiesās⁵¹. Taču valsts, kas piekrīt šķirētiesas procesa piemērošanai, jau ir atteikusies no šīs imunitātes, ciktāl valsts tiesībās ir paredzēts šķirētiesas nolēmuma un strīdīgo valsts darbību vērtējums šķirētiesas atrašanās vietā.

65. Līdz ar to tādas individuālas šķirētiesas klauzulas par valsts veiktu Savienības tiesību piemērošanu, par kurām ir vienojušās dalībvalsts un ieguldītāji no citām dalībvalstīm, ir saderīgas ar lojālas sadarbības pienākumu saskaņā ar LES 4. panta 3. punktu un Savienības tiesību autonomiju saskaņā ar LESD 267. un 344. pantu tikai tad, ja dalībvalstu tiesas var visaptveroši izvērtēt šķirētiesas nolēmumu atbilstību Savienības tiesībām, vajadzības gadījumā iesniedzot lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu saskaņā ar LESD 267. pantu.

C. Par vienlīdzīgu attieksmi

66. Komisija arī pamatoti uzsver visu ieguldītāju tiesības uz vienlīdzīgu attieksmi, īstenojot Savienības tiesības.

67. Vienlīdzīgas attieksmes princips ir Savienības tiesību vispārējais princips, kas ir nostiprināts Hartas 20. pantā. Tas noteic, ka salīdzināmas situācijas nedrīkst vērtēt atšķirīgi un atšķirīgas situācijas nedrīkst vērtēt vienādi, ja vien šāda attieksme nav objektīvi attaisnojama. Atšķirīga attieksme ir pamatota, ja tās pamatā ir objektīvs un saprātīgs kritērijs, proti, ja tā atbilst leģitīmi pieņemamam mērķim, kas ir izvirzīts attiecīgajos tiesību aktos, un ja šī atšķirība ir samērīga ar mērķi, kuru ar šo attiecīgo attieksmi ir vēlmē sasniegt⁵².

68. Ja dažiem ieguldītājiem domstarpību ar dalībvalsti gadījumā tiktu norādīts uz valsts tiesām, savukārt citi varētu vērsties šķirētiesā, tā būtu nevienlīdzīga attieksme.

69. Ja šī nevienlīdzīgā attieksme – *pretēji* tam, kā tas ir šajā lietā, – balstītos uz ieguldījumu nolīgumu, tā, iespējams, būtu attaisnojama ar to, ka nolīgums ir līdzsvara starp abu pušu likumīgajām interesēm izpausme⁵³. Līdzīgi apsvērumi varētu pamatot arī šķirētiesas klauzulas, par kurām kā iepriekšēju ieguldījuma nosacījumu ir vienojusies dalībvalsts un starptautisks ieguldītājs vai dalībvalsts, būdami horizontālās tiesiskajās attiecībās.

70. Turpretim nevar iedomāties gandrīz nevienu likumīgu mērķi, ar kuru dalībvalsts varētu attaisnot vienošanos ar dažiem ieguldītājiem par šķirētiesas klauzulu saistībā ar jau radušos strīdu, taču citiem norādot uz valsts tiesām.

⁵⁰ *Svea Hovrätt* (Apelācijas tiesa) spriedums, 2019. gada 22. februāris, Polija/*PL Holdings* (T 8538-17 un T 12033-17, tulkojuma angļu valodā 48. un 49. lpp.).

⁵¹ Skat. Starptautiskās Tiesas spriedumu, 2012. gada 3. februāris, *Immunités juridictionnelles de l'Etat (Allemagne c. Italie; Grèce (intervenant))* (C.I.J. Krājums, 2012, 99. lpp., 55.–61. punkts).

⁵² Spriedumi, 2013. gada 17. oktobris, *Schaible* (C-101/12, EU:C:2013:661, 76. un 77. punkts), kā arī 2021. gada 3. februāris, *Fussl Modestraße Mayr* (C-555/19, EU:C:2021:89, 95. punkts).

⁵³ Spriedums, 2005. gada 5. jūlijs, D. (C-376/03, EU:C:2005:424, 62. punkts). Skat. arī Atzinumu 1/17 (*CETA* nolīgums starp Kanādu un Eiropas Savienību), 2019. gada 30. aprīlis (EU:C:2019:341, 169. punkts). Taču skat. arī spriedumu, 1988. gada 27. septembris, *Matteucci* (235/87, EU:C:1988:460, 23. punkts).

71. Tomēr galu galā vērtēt iespējamo pamatojumu ir valsts tiesas ziņā⁵⁴. Šajā lietā pietiek norādīt, ka individuālām šķirējtiesu klauzulām, par kurām ir vienojušās dalībvalstis un ieguldītāji no citām dalībvalstīm, par valsts īstenoto Savienības tiesību piemērošanu ir jābūt saderīgām arī ar vienlīdzīgas attieksmes principu saskaņā ar Hartas 20. pantu.

D. Šķirējtiesas klauzulas forma

72. Atbilstoši līdz šim izdarītajiem apsvērumiem, lai konstatētu šķirējtiesas klauzulas neatbilstību Savienības tiesībām, nav nozīmes tam, vai par to ir bijusi vienošanās par brīvprātīgu ierašanos uz tiesvedību šķirējtiesā. Tāpēc tās nozīmi vērtēšu tikai gadījumam, ja Tiesas viedoklis jau analizētajos jautājumos ir atšķirīgs.

73. Vispirms ir jāuzsver, ka šādu šķirējtiesu klauzulu pagaidu atzīšanai ir būtiska praktiska nozīme. Tas tāpēc, ka ir jāpieņem, ka tas skar daudzas vēl izskatīšanā esošas šķirējtiesu lietas un strīdīgus šķirējtiesu nolēmumus starp dalībvalstīm un ieguldītājiem no citām dalībvalstīm, kuros attiecīgās dalībvalstis pirms sprieduma *Achmea* nav laikus izvirzījušas iebildumu par attiecīgā ieguldījumu nolīguma šķirējtiesas klauzulas neatbilstību Savienības tiesībām⁵⁵.

74. Turpretim vidējā termiņā ir gaidāms, ka attiecīgās dalībvalstis šo iebildumu izvirzīs laikus⁵⁶, ja ieguldītāji vispār vēl lūgs sākt šādas tiesvedības šķirējtiesā.

75. Šis praktiskais aspekts ilustrē to, ka šādu šķirējtiesu klauzulu atzīšana ar brīvprātīgu ierašanos zināmā mērā ierobežotu sprieduma *Achmea* iedarbību laikā, proti, ņemot vērā konkrētas pašaļķ jau izskatīšanā esošas šķirējtiesu lietas, lai gan Tiesa šajā spriedumā nav izteikusies par šādu ierobežojumu. Taču, ja līdzšinējie Tiesas apsvērumi nepārlicina, ka šīs lietas pamatā esošās šķirējtiesas klauzulas atbilstība Savienības tiesībām ir strīdīga, sprieduma *Achmea* iedarbībai arī nav izšķirošas nozīmes, vērtējot šķirējtiesas klauzulas formu.

76. Ļoti vispārīgi Savienības tiesībās – pretēji Vācijas un Francijas viedoklim – nav ietverts regulējums, kas aizliegtu dalībvalstīm vienoties par šķirējtiesas klauzulu kā bezierunu ierašanos.

77. Tieši pretēji, Savienības tiesībās, kā norāda *PL Holdings*, tiek atzīts bezierunu ierašanās mehānisms vairākos šajā lietā nepiemērojamos regulējumos⁵⁷. Francija, proti, atsaucas uz to, ka Tiesa patērētāju tiesību aizsardzības lietās, lai gan iebildumi ir tikuši izvirzīti novēloti, pieprasa no tiesām *ex officio* izvērtēt šķirējtiesas klauzulas iedarbību⁵⁸. Taču nav nepieciešamības aizsargāt dalībvalstis tiesvedībā šķirējtiesā šādā formā. Drīzāk ir jāpieņem, ka dalībvalstis tajā tiek pārstāvētas augstā profesionālā līmenī un tāpēc tām ir pietiekamas iespējas laikus izvirzīt iebildumus.

⁵⁴ Spriedums, 2021. gada 3. februāris, *Fussl Modestraße Mayr* (C-555/19, EU:C:2021:89, 97. punkts).

⁵⁵ Skat., piemēram, *Vattenfall AB and others pret Germany* (kodolenerģija), *Decision on the Achmea Issue*, 2018. gada 31. augusts (ICSID lieta Nr. ARB/12/12, 18. punkts). Taču šķiet, ka šajā tiesvedībā puses nesen ir panākušas izlīgumu (federālā valdība, valdības 2021. gada 5. marta preses konference, un *Vattenfall*, 2021. gada 5. marta paziņojums presei).

⁵⁶ Divdesmit trīs dalībvalstis 2020. gada 5. maijā ir parakstījušas Nolīgumu par divpusēju ieguldījumu līgumu izbeigšanu starp Eiropas Savienības dalībvalstīm (OV 2020, L 169, 1. lpp.).

⁵⁷ Skat., piemēram, Padomes Regulas (EK) Nr. 4/2009 (2008. gada 18. decembris) par jurisdikciju, piemērojamiem tiesību aktiem, nolēmumu atzīšanu un izpildi un sadarbību uzturēšanas saistību lietās (OV 2009, L 7, 1. lpp.) 5. pantu vai Eiropas Parlamenta un Padomes Regulas (ES) Nr. 1215/2012 (2012. gada 12. decembris) par jurisdikciju un spriedumu atzīšanu un izpildi civillietās un komercietās (OV 2012, L 351, 1. lpp.) 26. pantu. Skat. arī spriedumus, 1995. gada 14. decembris, *van Schijndel* un *van Veen* (C-430/93 un C-431/93, EU:C:1995:441, 21. punkts), un 2014. gada 27. februāris, *Cartier parfums-lunettes* un *Axa Corporate Solutions assurances* (C-1/13, EU:C:2014:109, 34. un 36. punkts, kā arī tajos minētā judikatūra).

⁵⁸ Skat. spriedumu, 2006. gada 26. oktobris, *Mostaza Claro* (C-168/05, EU:C:2006:675, 36.–39. punkts).

78. Tāpēc, tā kā Savienības tiesībās šis jautājums attiecībā uz šo lietu nav reglamentēts, šķīrējtiesas klauzulas formai nav nozīmes tās saderības ar Savienības tiesībām kontekstā.

79. Turpretim valstu tiesās vēl jo lielāka nozīme varētu būt Zviedrijas norādītajiem šķīrējtiesu organizāciju noteikumiem. Taču gan *UNCITRAL*⁵⁹, gan *ICSID*⁶⁰ ir paredzēts, ka lietas dalībnieki nevar vairs atsaukties uz iebildumiem, kurus tie nav izvirzījuši nekavējoties. Tomēr Ungārija uzsver, ka līgumslēdzējas valstis sarunās par *ICSID* nolīgumu pieņēma, ka šķīrējtiesas piekritībai brīdī, kad notiek vēršanās tajā, jau ir jābūt noteiktai un ka to nevar pamatot vēlāk⁶¹.

E. Par iedarbības laikā ierobežošanu

80. Visbeidzot *PL Holdings* lūdz ierobežot sprieduma šajā lietā iedarbību laikā, ja Tiesa individuālas šķīrējtiesu klauzulas atzītu par nesaderīgām ar Savienības tiesībām. Nevajadzētu tikt skartām vismaz jau ierosinātām tiesvedībām šķīrējtiesās un tāpēc vēl jo vairāk jau izbeigtām tiesvedībām šķīrējtiesās.

81. Tiesas sniegtā Savienības tiesību normu interpretācija LESD 267. pantā noteiktās kompetences ietvaros izskaidro un precizē šīs tiesību normas jēgu un apjomu, kādā tā ir jāsaprot un jāpiemēro vai kādā tā būtu bijusi jāsaprot un jāpiemēro no tās spēkā stāšanās brīža⁶². Tiesa tikai galēja izņēmuma kārtā, piemērojot Savienības tiesību sistēmai raksturīgo vispārējo tiesiskās drošības principu, var ierobežot iespēju visām ieinteresētajām personām atsaukties uz normu, kuru tā ir interpretējusi, lai apstrīdētu labticīgi nodibinātas tiesiskās attiecības. Šāds ierobežojums ir pieļaujams tikai tad, ja ir izpildīti divi būtiski kritēriji, proti, ieinteresēto personu labticība un būtisku traucējumu rašanās risks⁶³.

82. Taču šajā lietā piedāvātās atbildes uz lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu priekšnosacījums ir tikai un vienīgi tāds, ka tiesā visaptveroši tiek izvērtēts, vai šķīrējtiesas nolēmumā ir ievērotas Savienības tiesības. Tomēr ieinteresētās personas labticība nevar attiekties uz gaidām par to, ka Savienības tiesības nav tikušas pilnībā īstenotas. Jau tāpēc vien nav pieļaujama iedarbības laikā ierobežošana.

83. Turklāt iedarbības laikā ierobežojums ir pieļaujams tikai spriedumā, kurā ir lemts par lūgto interpretāciju. Proti, Tiesas, pamatojoties uz lūgumu, sniegtā Savienības tiesību normas interpretācijas iedarbība laikā noteikti ir jānosaka saskaņā ar vienotu laiku. Šajā ziņā princips, ka ierobežojumu var paredzēt tikai spriedumā, kurā ir lemts par lūgto interpretāciju, nodrošina vienlīdzīgu attieksmi pret dalībvalstīm un citām personām no Savienības tiesību skatpunkta un līdz ar to atbilst no tiesiskās drošības principa izrietošajām prasībām⁶⁴.

⁵⁹ *Model Law on International Commercial Arbitration* (1985), with amendments as adopted in 2006, 4. pants.

⁶⁰ *ICSID Convention – Rules of Procedure for Arbitration Proceedings*, 27. un 41. pants.

⁶¹ Ungārija šajā ziņā atsaucas uz Christoph H. Schreuer (et al.), *The ICSID Convention – A Commentary* (Cambridge University Press, 2. izdevums, 2009), 25. pants, 481. punkts. Taču skat. arī 498. punktu.

⁶² Spriedumi, 2007. gada 6. marts, *Meilicke* u.c. (C-292/04, EU:C:2007:132, 34. punkts), un 2020. gada 23. aprīlis, *Herst* (C-401/18, EU:C:2020:295, 54. punkts).

⁶³ Spriedumi, 2007. gada 6. marts, *Meilicke* u.c. (C-292/04, EU:C:2007:132, 35. punkts), un 2020. gada 23. aprīlis, *Herst* (C-401/18, EU:C:2020:295, 56. punkts).

⁶⁴ Spriedumi, 2007. gada 6. marts, *Meilicke* u.c. (C-292/04, EU:C:2007:132, 36. un 37. punkts), un 2020. gada 23. aprīlis, *Herst* (C-401/18, EU:C:2020:295, 57. punkts).

84. Šajā lietā būtiskās prasības izriet jau no sprieduma *Achmea*, kura iedarbību laikā Tiesa nav ierobežojusi. Turklāt neierobežoti pieņemt šķīrējtiesu klauzulas pēc novēlotiem iebildumiem par šķīrējtiesas kompetenci nozīmētu, ka šim spriedumam uz laiku zustu tā praktiskā iedarbība⁶⁵. Sprieduma, kas tiks pasludināts šajā tiesvedībā, iedarbības ierobežošana laikā arī tāpēc nav iespējama.

V. Secinājumi

85. Tādēļ ierosinu Tiesai spriest šādi:

Tādas individuālas šķīrējtiesas klauzulas par valsts veiktu Savienības tiesību piemērošanu, par kurām ir vienojušās dalībvalsts un ieguldītāji no citām dalībvalstīm, ir saderīgas ar lojālas sadarbības pienākumu saskaņā ar LESD 4. panta 3. punktu un Savienības tiesību autonomiju saskaņā ar LESD 267. un 344. pantu tikai tad, ja dalībvalstu tiesas var visaptveroši izvērtēt šķīrējtiesas nolēmumu atbilstību Savienības tiesībām, vajadzības gadījumā iesniedzot lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu saskaņā ar LESD 267. pantu. Šādām šķīrējtiesas klauzulām ir arī jāatbilst vienlīdzīgas attieksmes principam saskaņā ar Eiropas Savienības Pamattiesību hartas 20. pantu.

⁶⁵ Skat. iepriekš 73. punktu.